

**Ocena przyrodnicza (ornitologiczna i chiropterologiczna)
budynku Urzędu Gminy Bukowiec,
w którym wykonywane będą prace termomodernizacyjne**

Widok budynku Urzędu Gminy w Bukowcu od strony północnej (23.05.2016 r., fot. R. Sobieralska)

Biuro Ekspertyz
i Doradztwa Przyrodniczego
dr Renata Sobieralska
Sulnówko 85; 86-100 Świecie

Świecie, czerwiec 2016 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Ochrona prawna miejsc rozrodu ptaków w środowisku miejskim (na terenie zabudowanym)	4
3. Założenia ogólne.....	5
4. Wyniki i wnioski ekspertyzy.....	5
5. Dokumentacja fotograficzna	11
6. Bibliografia.....	14

1. Wprowadzenie

Duża różnorodność strukturalna budynków w miastach sprawia, że ptaki mogą mieć dostęp do znacznej liczby różnego rodzaju półek i szczelin w murach, wnęk balkonów i okien, otworów wentylacyjnych, kominów oraz wielkiej powierzchni dachów. Te potencjalne miejsca gniazdowe nauczyło się wykorzystywać szereg gatunków ptaków, zajmujących pierwotnie inne rodzaje miejsc. Budynki stanowią miejsca gniazdowania dla kilkunastu gatunków ptaków. Dla wróbla, jerzyka i pustulki są to ich podstawowe miejsca lęgowe. Remonty i termomodernizacje budynków powodują ograniczenie liczby miejsc lęgowych ptaków i stanowią główną przyczynę spadku liczebności ich populacji.

Nietoperze są zwierzętami o wiele bardziej zagrożonymi działaniami termomodernizacyjnymi niż ptaki. Zwierzęta te chowają się głębiej w szczelinach, a na odgłosy z zewnątrz (np. montaż rusztowania, rozmowy pracowników) reagują ciszą i oczekiwaniem na oddalenie się „intruzów”. Najczęściej spotykanymi gatunkami nietoperzy w szczelinach budynków są: mroczek późny, mroczek posrebrzany, karliki oraz borowiec wielki. Nietoperze wykorzystujące większe przestrzenie, np. strychy i poddasza to: nocek duży i podkowiec mały. W przestrzeniach dylatacyjnych występują one rzadko, ale nie można wykluczyć ich obecności.

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego wszelkie inwestycje związane z termomodernizacją budynków powinny być uzgodnione z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska. W związku ze stanowiskiem Departamentu Programów Regionalnych (DFR), konieczne jest, aby Wnioskodawca przed rozpoczęciem prac uzyskał opinię ornitologiczną/chiropterologiczną, określającą, czy w obiekcie planowanym do remontu znajdują się siedliska ptaków lub/i nietoperzy. Ekspertyza zgodna jest z oczekiwaniami Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

2. Ochrona prawna miejsc rozrodu ptaków w środowisku miejskim (na terenie zabudowanym)

- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmian.),
- Ustawa prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627 z późn. zmian.),
- Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. (Dz. U. 2007 nr 75 poz. 493),
- Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz. U. 1994 nr 89 poz. 414 z późn. zmian.),
- Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 199r. (Dz. U. 1997 nr 111 poz. 724 z późn. zmian.),
- Rozporządzenie w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt z dnia 7 października 2014 r. poz. 1348,
- Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553 z późn. zmian.).

W myśl ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, w przypadku termomodernizacji budynków, w których znajdują się miejsca lęgowe ptaków, wykonawca robót ma obowiązek podjęcia środków zaradczych, m.in. dostosowując termin prac i ich przebieg do biologii życia ptaków. Jeżeli w wyniku przeprowadzonych prac budowlanych, termomodernizacyjnych lub innych ptaki zamieszkujące w danym budynku utraciły miejsca lęgowe, które istniały przed rozpoczęciem robót, wówczas właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest do działań kompensujących te straty. Odpowiedzialność sprawcy trwa przez 30 lat od chwili wystąpienia czynnika powodującego szkodę. Postępowanie zgodne z prawem jest obowiązkiem inwestora i wykonawców.

Zarządca obiektu oraz Wykonawca prac remontowych zobowiązani są uzyskać zgodę Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy na zniszczenie istniejących miejsc lęgowych, muszą również wykonać stosowną kompensację przyrodniczą.

3. Założenia ogólne

Celem ekspertyzy przyrodniczej jest ocena przyrodnicza budynku Urzędu Gminy w Bukowcu (powiat świecki) zlokalizowanego na działce nr 157/2 przy ul. Dra F. Ceynowy 14. Jest to budynek wolnostojący, trzykondygnacyjny, murowany z dachem płaskim pokrytym papą, o powierzchni 443,13 m². Należy docieplić ściany zewnętrzne styropianem grubości 16 cm, natomiast stropodach wentylowany metodą wdmuchiwania wełny mineralnej grubości 25 cm.

Aby ekspertyza przyrodnicza była wiarygodna obserwacje powinny być przeprowadzane zgodnie z harmonogramem tak, aby stanowiły ważne źródło informacji dla Wykonawcy. Przedmiotowa opinia zawiera:

1. Ogólną charakterystykę kontrolowanego obiektu,
2. Terminy przeprowadzanych kontroli oraz opis użytego sprzętu,
3. Opis stwierdzonych gatunków i ich status lęgowy/rozrodczy,
4. Zalecany harmonogram przeprowadzenia prac,
5. Propozycje wykonania kompensacji przyrodniczej lub działań łagodzących,
6. Wykaz niezbędnych zezwoleń do prowadzenia prac,
7. Dokumentację fotograficzną stwierdzonych stanowisk.

4. Wyniki i wnioski ekspertyzy

Obserwacje wykonywano z wykorzystaniem lornetki 10 x 50, fotografowano aparatem fotograficznym Nikon D90 (obiektywy 18-55 mm, 55-200 mm).

Kontrole ornitologiczne przeprowadzono w dniach: 5 kwietnia, 7 maja, 23 maja, 8 czerwca.

Przeprowadzone kontrole wykazały 4 potencjalne miejsca gniazdowania wróbli, które wykazywały zachowania sugerujące możliwość przystąpienia do lęgów (czerwone strzałki na rycinie 2). Nie zaobserwowano ptaków innych gatunków, które budowałyby gniazda. Podczas kontroli przeprowadzanych w maju i czerwcu 2016 r. nie stwierdzono lęgów wróbli.

Wróbel (*Passer domesticus*) – liczny osiadły ptak lęgowy objęty w Polsce ochroną całkowitą (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt). W terenie zabudowanym bywa gatunkiem bardzo liczny. Gnieździ się w szczelinach między płytami, za rynnami, pod parapetami, pod wykończeniami

blacharskimi dachu, do których prowadzą otwory o średnicy 4-6 cm. Wykorzystuje również budki lęgowe, wyjątkowo buduje gniazda także w gęstych krzewach. Może wyprowadzać od 2 do 4 lęgów rocznie. Gniazdo wróbla jest obficie wystlane suchą trawą oraz piórami. Sezon lęgowy tych ptaków zaczyna się w marcu, a kończy w sierpniu. Okres wysiadywania trwa bardzo krótko 11-14 dni, a młode przebywają w gnieździe około 14-16 dni.

Kontrole chiropterologiczne przeprowadzono w dniach: 22 maja oraz 9 czerwca w godzinach wieczornych metodą wizualną. Zlokalizowano miejsca, w których mogą przebywać nietoperze szczególnie w szczelinach pod dachem. Szukano śladów obecności nietoperzy: odchodów, śladów pozostawionych przez zwierzęta w miejscach przeciskania się przez szczeliny, dźwięków dochodzących ze szczelin. Kontrole nie wykazały obecności nietoperzy. Jednakże trzeba mieć na uwadze fakt, że nietoperze mogą znajdować się w budynkach przez cały rok, jak również mogą zmieniać schronienia. **Zaleca się, aby prace remontowe wykonywane były pod nadzorem przyrodnika, który mógłby natychmiast podjąć stosowne działania, gdyby znalezione zostały nietoperze.** Rozpoczęcie prac remontowych należy poprzedzić kontrolą uzupełniającą, w której oceni się gniazdowanie ptaków w momencie rozpoczęcia prac.

Wnioski:

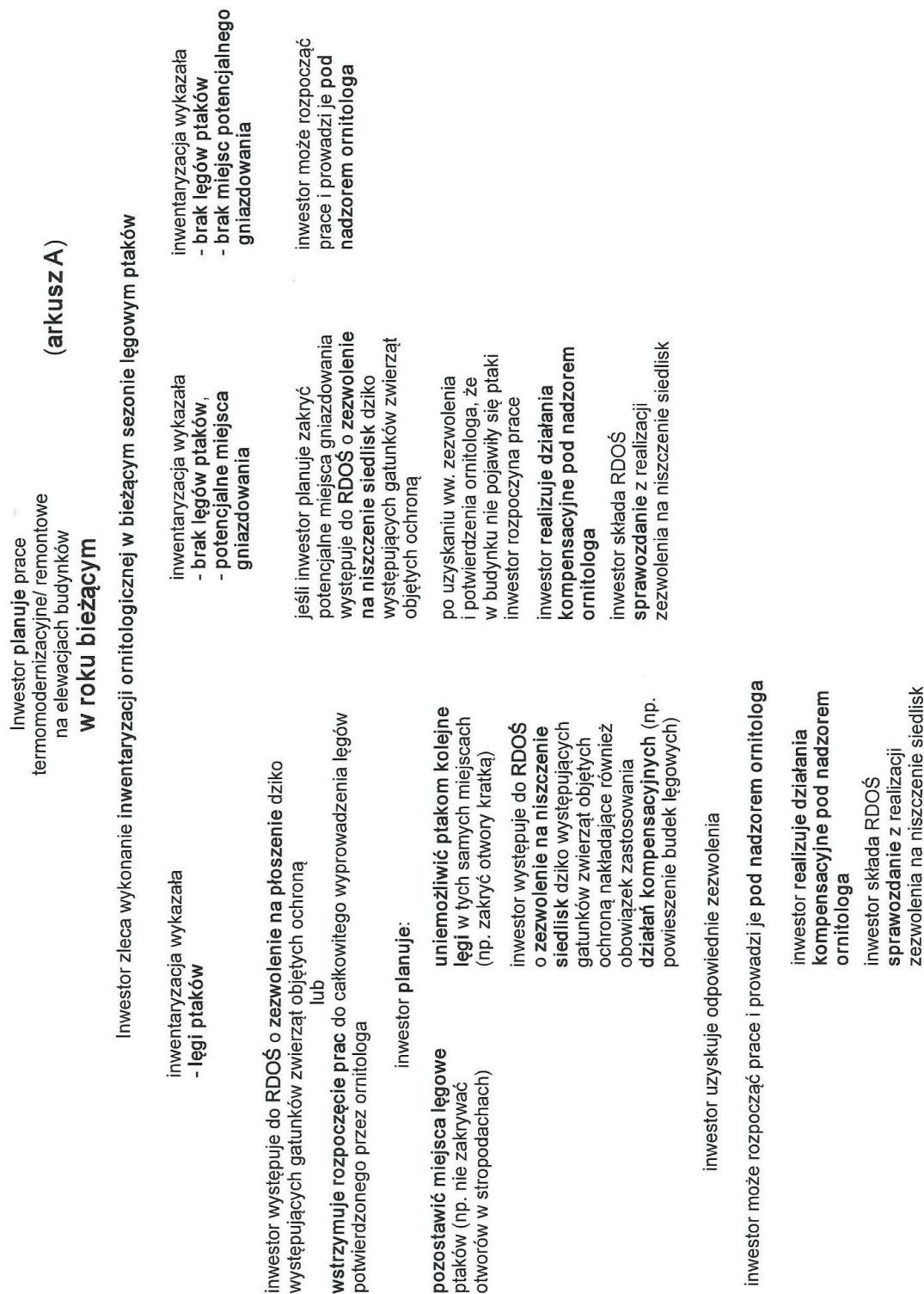
Na podstawie wyników inwentaryzacji ornitologicznej wiosną 2016 r. stwierdzono:

- brak lęgów ptaków, wyznaczono jedynie 4 miejsca, w których potencjalnie mogłyby gniazdować wróble,
- niezbędna jest współpraca między Wykonawcą a przyrodnikiem, rozpoczęcie prac remontowych należy poprzedzić kontrolą uzupełniającą, podczas której oceni się ewentualne gniazdowanie ptaków w momencie rozpoczęcia prac,
- brak nietoperzy w badanym obiekcie. **Ze względu na biologię tych ssaków prace remontowe należy wykonywać pod nadzorem przyrodnika.**

Ryc. 2. Czerwone strzałki wskazują miejsca gniazdowania z zeszłego roku lub potencjalne miejsca gniazdowania ptaków

Schemat postępowania przed rozpoczęciem i w trakcie realizacji prac związanych z remontem/ dociepleniem elewacji budynku w zakresie ochrony gatunkowej ptaków.

Schemat postępowania przed rozpoczęciem i w trakcie realizacji prac związanych z remontem/ dociepleniem elewacji budynku w zakresie ochrony gatunkowej ptaków.

Inwestor planuje prace termomodernizacyjne/ remontowe na elewacjach budynków w roku następnym		(arkusz B)	
Inwestor zleca wykonanie inwentaryzacji ornitologicznej w roku poprzedzającym realizację prac remontowych		inwentaryzacja wykazała - brak lęgów ptaków - brak miejsc potencjalnego gniazdowania	
inwentaryzacja wykazała - lęgi ptaków lub/i - potencjalne miejsca gniazdowania	inwestor planuje:	<p>pozostawić miejsca lęgowe ptaków (np. nie zakrywać otworów w stropodachach)</p> <p>inwestor występuje do RDOŚ o zezwolecie na umyślnie płoszenie i niepokojenie dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną. Decyzja RDOŚ określa m.in. termin i warunki prowadzenia prac.</p>	<p>przed rozpoczęciem prac inwestor zleca ornitologowi przeprowadzenie kontroli elewacji budynków w celu potwierdzenia nieobecności ptaków w budynkach w bieżącym sezonie lęgowym</p> <p>w przypadku potwierdzenia przez ornitologa nieobecności ptaków inwestor może rozpocząć prace, ale prowadzi je pod nadzorem ornitologa</p> <p>w przypadku stwierdzenia przez ornitologa obecności ptaków należy postępować jak w arkuszu A</p>
	inwestor uzyskuje odpowiednie zezwolenie	<p>uniemożliwić ptakom kolejne lęgi w tych samych miejscach (np. zakryć otwory kratką)</p> <p>inwestor występuje do RDOŚ o zezwolecie na niszczenie siedlisk dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną. Decyzja RDOŚ określa m.in. termin i warunki prowadzenia prac, a także nakłada obowiązek przeprowadzenia działań kompensacyjnych (np. zawieszenia budek lęgowych w odpowiednich miejscach) oraz zakrycie otworów (stanowiących stwierdzone i potencjalne miejsca lęgowe) przed nadchodzącym okresem lęgowym - do końca lutego.</p>	
inwestor może rozpocząć prace i prowadzi je pod nadzorem ornitologa		inwestor składa RDOŚ sprawozdanie z realizacji zezwolenia	

5. Dokumentacja fotograficzna

Fot. 1. Widok obiektu od frontu

Fot. 2. Elewacja tylna obiektu

Fot. 3. Potencjalne miejsce gniazdowania ptaków

Fot. 4. Stare gniazda wróbli

Fot. 5. Potencjalne miejsce gniazdowania ptaków

Fot. 6. Stare gniazdo wróbla

Fot. 7. Część elewacji tylnej obiektu

Fot. 8. Front budynku podczas kontroli nocnej

6. Bibliografia

1. Bocheński M. i inni. 2013. Ochrona ptaków w mieście. RDOŚ. Gorzów Wielkopolski
2. Dulisz B., Zasitko E. 2008. Zmiany występowania wróbla *Passer domesticus* w różnych typach zabudowy w latach 1993-2007 pod wpływem modernizacji budynków [w:] P. Indykiewicz, L. Jerzak, T. Barczak (red.) Fauna miast. Ochronić różnorodność biotyczną w miastach. Wyd. SAR Pomorze. Bydgoszcz
3. Kepel A. i inni. 2007. Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. PTOP Salamandra na zlec. EcoFunduszu. Warszawa
4. Kot H. 2009. Instrukcja metodyczna prowadzenia inwentaryzacji ptaków lęgowych w mieście. Siedlce
5. Luniak L. 2010. Ptaki w budynkach. STOP. Warszawa
6. Wylegała P. i inni. 2008. Standardy montowania ukryć dla ptaków i nietoperzy jako element prac dociepleniowych. PTOP Salamandra na zlec. EcoFunduszu